

במת הקורא

בשבחו של אותו גאון וצדיק מוהרמ"א פארשלעגער זצ"ל

תודתי העמוקה נתונה בזה לידידי המ' כבוד מאור, הרב הגאון הגדול מוה"ר א"א פרייס שליט"א, אב"ד טורונטא שנע' תר' לבקשתי לכתוב בשבח הגאון הזה זצ"ל, ולחסות בזה על ביזוי הכבוד שנג' רם לנפטר הגדול הזה, ע"י קובץ רבני שהדפיס אינו הערכה תפלה על הגאון הזה, כתובה מאיזה שמש בטמפל ריפורמי, וחבל. הגאון הזה נפטר ד' וירא, ט"ו חשוון ש. ז. וראה ע"א מאמר ודברים נפלאים ממנו בקוני פ"ח. נשאר ממנו כמ' כרכים גדולים בהלכה, אגדה וקבלה וכמו כן בית עקד ספרים יקרי המציאות. והי' מן היושר שהאלמנה ובניו גר'ו, ימכרו את הספרים שמחירים רב ועצום, ובדמי הספרים יד' פטרו את כל כתביו, אחרת קרוב החשש שהכ"י ילכו ח"ו לטמיון, אם לא יורירו לעשות כעצה זו, העורך.

אל כבוד ידידי הרה"ג לוחם מלחמת ה' בעתונו המאור כש"ת מוה"ר מ' אַמסעל שליט"א.

אחדשה"ט. בתשובה לבקשתו דמר לכתוב דבר מה על האי גאון וקדוש הכהן הגדול ר' מיכאל אליעזר זצ"ל פארשלעגער, הנני למלאות מבוקשו ולרשום מזכרונות עליו זצ"ל.

ידעתי מהיותי נער ותלמיד בסאכאטשאוו. הוא ז"ל הי' אז כפי דמיוני לא יותר מבן שלושים וכבר מפורסם הי' לגאון ביש' ראל, לזכרן נפלא כשקדן נלהב וכבעל מדות גדול. מקומו הקבוע לתפלתו בבית המדרש הי' מאחורי התנור וכל גדולי ישראל שבאו לסאכטשאוו וביניהם הרב ר' יוסף ענגיל מבצעדין ואפילו ר' יואב יהושע מקינצק, שהי' רבו בימי נעוריו, נכנסו לאחורי הת' נור לדבר בדברי תורה עם אותו גאון זצ"ל.

בימי הציעו לפניו את הרבנות בלוביטש, אולם הוא ז"ל מאס ברבנות ולא רצה מימיו להיות רב בישראל. הוא נתגדל בביתו

קאי על הכתוב דכא"ר דמשמע הא רחץ טהור וקאי ומעשר ותי' כ"ר ובא השמש וטהר הוא כ"ר ובא השמש וטהר לפרישי דע"א. בה"ש קאמר להכי פריך מעד מלאת, וזה דכתבו התוס' דהיינו נמי הע"ש, ותי' ואי כ"ר עד מלאת הו"א בלא טבילה וכו', דכבר ידע מן הכתוב דכא"ר דכתיב קודם ובא השמש שפיר הבין דהכתוב ובא השמש אכא"ר דלעיל מינ' קאי, ותי' הוא כ"ר ובא השמש וטהר בחר כא"ר לפרושי דעא"י בטבילה והע"ש קאמר, ממילא הבין נמי תי' כ"ר ע"א. דר"ל כ"ר עא"י למימר דגם טבילה בעינן, דכבר ידע המקשה דכ"ר ובא השמש בחר כא"ר לפרושי דעא"י בטבילה והע"ש קאמר, ומ"מ לא קשה למה לא תי' דעא"י איצטריך לאזהרה ותי' דאפילו אי הוי אפשר לת' כך כבר אמרינן בגמרא יבמות מ"ח בכגון זה חדא מתרי טעמא קאמר ובפרט דתי' עדיפא הוא, ושפיר קאמר הו"א בלא טבילה, עי' תוס' שבת קפ"ה ד"ה דאי, ועי' נמי תוס' יבמות פ"א ד"ה ואין, ואי כ"ר ובא השמש ופי' התוס' ולא כתב עד מלאת שלא לטעות דאתרתי על עא"י ועל עד מלאת פריך, והוה קשה תי' הו"א בלאו ב"כ, לזה כתבו התוס' דלא על עא"י פריך אלא על עד מלאת ושפיר תי' הו"א בלאו ב"כ ולהכי מה פריך התוס' לכתוב תחילה ואי כ"ר עד מלאת דהקושיא הוא שלא לכתוב אלא חדא עד מלאת ולא ליכתוב עא"י וגם ובא השמש, ואח"כ כתב ואי כ"ר ובא השמש לפרושי על עא"י ולא כתב עד מלאת ולא כמו הגירסא הוא בגמרא. אבל מ"מ עדיין קשה, למה לא פריך על עא"י לזה כתבו התוס' וליכא למימר נמי שיכתוב ובא השמש ועד מלאת דעא"י איצטריך לאזהרה ותי' וזה פשטא וידע המקשה ולהכי לא פריך על עא"י ואי כ"ר עא"י ועד מלאת ולא כתב ובא השמש ר"ל דודאי א"א הוה לומר דעא"י הע"ש קאמר דהא כבר כתוב עד מלאת דמשמע הע"ש ומטמא הוה ידעינן דלתרומה הע"ש בעינן, ואין שום חילוק בין כפרה ללאו ב"כ דאלי"כ הוה ליה ליכתוב בלאו ב"כ שמה הוא יטהר לתרומה וא"כ ע"כ דהאי עא"י בטבילה ובהע"ש קאמר, דהא כתוב עד מלאת דמשמע הע"ש ותי' הו"א דעא"י בטבילה לחודה בלאו ב"כ והע"ש במידי דב"כ.

עמדה מטתו, אשתו דרה אצל בניו, וזן של עניות מרחפת על פני כל הבית. אמרתי לו שברצותי לסייע לו וליתן לו כסף, מיד פרץ בשחוק ואמר לי, אתה רוצה לתת לי כסף, הלא אין לי מה לעשות בכספי כי אני צריך רק לכמה דולרים בשבוע ולא יותר.

כמעט פעמים בחדש קבלתי ממנו מכת בים בד"ת, וכל דבר הקשה לי הצעתי לפניו כי ידעתי לאחד מיוחד משרידי דור דעה גאון וצדיק ובעל מדות שאין על עפר משלו. גאון וקדוש ומקובל אשר בעצמו לא ידע ולא הרגיש שהוא הוא, כמוהו — לא ידעתי אלא אותו וצ"ל. וחבל עד דאבדין! יהי זכרו ברוך וזכותו יגן עלינו. עובדא הוה שבעל אגלי טל הראה לו לר' מיכאל זצ"ל תשובה אחת שהשיב לאיזה רב בהלכות בית הכנסת, מיד ענה ר"מ כי בהיותו נער ראה בספר אחד בעיר לוביטש מקום מולדתו בענין זה שכתוב להיפך. שלחו בעל אגלי טל לשם והביא את הספר וכן ה' כתוב שם.

בספרי על ספר חסידים היוצא לאור עתה, הנני מביא כמה דברים ממנו, ואי"ה כשאזכר להוציא לאור שאר חבורי בודאי אדפיס הרבה מהמכתבים אשר אצלי ממנו. ידידו הדו"ש וש"ת באה"ר,

כשדברנו על דבר נכבדים שונים מסא-כאטשאו, בתוך שאר הזכרתי את שמו של בעל הבית נכבד אחד שהייתי סועד אצלו בכל שבתות וימים טובים בכל הזמן שלי-מדתי בסאכאטשאו. אני חשבתי שהאיש הזה לא ה' לו בנים כי מעולם לא ראיתי שם שום בנים וגם הבעל הבית הנ"ל לא הזכיר מעולם שיש לו איזה בן. אולם ר' מיכאל זצ"ל אמר לי כי ה' לו בן לאותו נכבד, ואגב אורחא סיפר לי עובדה דלהלן: בנו של אותו נכבד יצא לאמריקה והשאיר בביתו — בעיר אחרת לא בסאכאטשאו — אשה צעירה לימים. והנה יצא עליה קול שאינה מתנהגת כהוגן. לאחר זמן שב הבעל לפולין ושאל את פי מרן מסאכאטשאו זצקל"ה אם מותר באשתו, כי הגיעה אליו השמועה לא טובה מהנהגת אשתו. מרן זצ"ל אמר לר' מיכאל זצ"ל שישע לאותה העיר ביחד עם הגאון הק' ר' לייב הירש פרא-

של מרן זצ"ל בעלי אגלי טל. ואני, כן גם אחרים ידעו שהוא יתום בלי אב ואם. בבואי לאמריקה נודעתי שלא ה' יתום אלא שהוריו היו באמריקה ומפני הבושה לא גילו את הדבר. הוא ה' חתנו של איש פשוט ונגיד מסאכטשאו. והותנו הס' פיק לו את פרנסתו כל הימים עד אחר מלחמה העולמית הראשונה.

אמרו עליו בסאכאטשאו שבעל אגלי טל לא השיב תשובה להלכה טרם הראה אותה להגאון הנ"ל. הוא החזיק עצמו לשפל ערך ובזמן שכל אחד בסאכאטשאו נשא שטריימל בשבתות וימים טובים, הוא החזיק את עצמו כאינו ראוי לזה רק היטעל של סאמיט לבש בשבתות: הוא ה' בקי נפלא ברא-שונים ואמרו: "כשר" מיכאל גיעט א דריי מיט דעם דאשעק פאלט ארויס א רשב"א: הרבה מסכתות ידע בעל פה עם הלשון וגם את הרי"ף והר"ן. הוא ה' בוחן את התלמידים בישיבת סאכטשאו בכל יום השבת ומעולם לא פתח את הגמרא בשעת הבחינה ולא השמיט מלבחון אפילו דבר קטן שבר"ן ושבתוס'.

אני עזבתי בסאכאטשאו. קודם פרוץ המלחמה העולמית הראשונה בשנת תרע"ד יצאתי מפולין ולא ידעתי מה נעשה אתו. ובבואי לכאן נודעתי שהוא נמצא בבלטי-מור, יצאתי פעם לבלטימור והייתי אצלו כל היום ממש מבקר עד הערב ודברנו הרבה ד"ת וגם שונות על סאכאטשאו. באותו זמן כבר ה' גבר חלש ואמר לי כי יודע שקצו מתקרב ובכה הרבה על שאין בידו לא תורה ולא מעשים טובים ואמר לי בזה הלשון, "איך וואלט מיך געטוישט אפילו מיט א פרומע אידענע פאר אירע מעשים טובים". עניתי לו, נישט קשה! אוכל להרכיש לו כמה נשים צדקניות אשר יסכימו להחליף אתו...

כפי אשר נודעתי ממנו, כי ימי היותו באמריקה עסק יותר בנסתר מאשר בנגל'ה, ואמר לי, כי אין שום צד השתוות מנגלה לפנימיות התורה כי חכמת הקבלה היא החכמה אמתית ורק על ידה יוכל אדם להכיר את מי שאמר וה' העולם. כשהייתי אצלו וראיתי את דירתו, בית בן ג' קומות מלא ספרים ובאמצע החדר

כל תרופה ורפואה. והיא נתגרשה מאת בעלה לאחר שלא הי' יכול לדור עמה. סיים ר' מיכאל זצ"ל את סיפורו בזה הלשון: אין זה ח"ו דבר מופת ממני כי רחוק אני מלהיות איש מופת אלא מה' יצא הדבר להודיע כי כן היא ההלכה.

בביאורי לספר חסידים חלק ג' — כעת הנני מוציא לאור את חלק ב' — דנתי בענין זה. והראתי מקורות לדברי הגאון מראגאצאוו, אולם למעשה הנני מסיק כדבר רי הגאון הצדיק ר' מיכאל זצ"ל כי רב גוברי' וכל דבריו סולת נקי'.

(זכורני שגם לי סיפר הגה"צ מוהרמ"א פאר שלעצור זצ"ל, את העובדא הווי אבל באריכות גדולה והיינו שהי' עלי קלא דלא פסיק, אחרי שברחה עם איש אחד לא"י ועזבה את ב' ילדי אצל אבותי. ואחר שהאיש מת שם חזרה לעירה ובעלה שב אח"כ מארה"ב והי' רוצה לדור עמה כי הי' קשור בה מאוד והיא כיחשה כל השמועות ואמרה שלא נטמאה, וגם בא"י לא היתה עמו ביחד, ואחר היתרו של בית דין של הרבנים הג"ל, רצה לדור עמה אבל לא אסתייע מלתא כנ"ל. וסופה הי' נורא מאוד מכש ככתוב בקרא בטנה צבה ובשרה נוסל ובעלה גירשה ונשא אחרת. אחר איזה זמן באה אשה אחת אליו ובקשה ממנו שיש לה לגלות לו סוד נחוצ, והיות שהיתה

מער הי"ד וביחד עם הרב דמתא יחקרו את הדבר ויגבו עדות לדעת אם יש ממש בדבר או לא. המה התעכבו כמה חדשים ובנתים נתבקש מרן זצ"ל למרומים. לאחר פטירתו יצאו הרבנים הג"ל לאותה העיר, והכריזו בבית הכנסת ובבית המדרש שמי שיודע להעיד באותו הענין יבוא ויעיד. הם ביחד עם הרב דמתא קבלו עדות הרבה אבל מכל אשר שמעו לא הי' דבר של ממש כדי לאסור אשה על בעלה. בערב, כשסעדו עם הרב דמתא, ראה ר' מיכאל זצ"ל שאין פני הרב כתמול שלשום וכי בלבו יש דבר מה המצער. הוא שאל את הרב מה הוא הדבר המטרידו ובקשו ממנו במפגיע לבל יסתיר מהם כלום, עד שהרב נענה לבקשתם ואמר להם: אני רב בכאן ומורה הוראה באיסור והיתר, ובדיני ממור נות, אבל בעניני סוטה מעולם לא למדתי כראוי ולא ידעתי שיש דין של "קנוי בית דין" לכן בשעה שיצא הקול על אותה אשה שיש לה עסקים עם פלוני אלמוני, שלחתי את השליה בית דין שלי להזהירה שלא תדבר עם פלוני, והיא לא שמעה לאזהרתי. ואחרי כן נזכרתי שהזהרה שלי היא לא פחות מקינוי בעל, ובכן אסורה היא לאחר שנסתרה עם פלוני לאחר קינוי בית דין.

ועל דבר זה נחלקו ר' מיכאל זצ"ל עם ר' לייב הירש הי"ד, כי ר' מיכאל אמר שאין שום אפשרות להתירה ור' לייב הירש אמר כי קינוי בית דין היינו דוקא על ידי בית דין הגדול ולא אמרינן בזה אנן שלי-חותיהו עבדינן. זה וזה הביאו ראיות רבות לדבריהם עד שהציעו השאלה לפני הגאון הנפלא מראגאצאוו והוא ז"ל פסק כר' לייב הירש דבעינן בית דין הגדול דוקא. כשישמע ר' מיכאל את פסקו של אותו הגאון אמר לר' לייב הירש: אין אני רוצה להתנגד לפסקו של אותו גדול הדור, אולם למעשה אני לא אפסוק כמותו, לכן סילק עצמו ר' מיכאל מלהיות דין באותו דבר, ור' לייב הירש זצ"ל צירף אליו רבנים אחרים והתירו את האשה לבעלה. אולם — המשיך ר' מיכאל זצ"ל בסיפורו — מה עשה הקב"ה, אותה האשה נעשתה שו-פעת דם מיד לאחר שהתירו הרבנים, וללא

יום בשורה ליהדות החרדית בארצות הברית

ביום ה' תצא ז' אלול, הבעל"ט,
6 כבוקר עם עיר פראנס, יופיע
בע"ה בארצות הברית כבוד הגאון
הקדוש שר התורה פאר ירושלים
הודה והדרה, כקש"ת

רבי דוד הלוי יונגרייז

שליט"א מעיה"ק ירושלים ת"ו.
היהדות החרדית בארה"ב מזומנת
להקביל פני גאון ירושלים וכליל
תפארתה.

ידידי העדה החרדית
בארה"ב

והש"ת בסי ג"ס כי בשם השל"ה שבין בערבית ובין בשחרית יכון לסיים עם הש"ץ ולא יענה אמן שלא להפסיק בין אהבה לקבלת עול מלכות שמים וכו', וזה טעם חדש לגמרי, ואפשר שעל זה סומכין, וידוע וכל דברי השל"ה הק' דברי קבלה הם.

בדבר אתרוגי כפר הרואה

כבוד הרה"ג מוה"ר מאיר אַמסעל שליט"א עורך „המאור“, שלום וברכה ובט"א!
הנני להודות למעכ"ת על שלקח לעצמו זמן וטורח גם למרות התעסקותו הרבה לענות לי במכתב מפורט.
הנה יש רק להצטער על מצב הקשה שקיים גם בנוגע ירחון תורני, שהוא הוא בעצם המקשר בין צבור תלמידי החכמים הרחב ובין גדולי התורה ושהוא צריך להיות הבמה ללבון וברור שאלות הלכתיות של יום יום.

בנוגע לאתרוגים שקנו שם כאלו משלי, לא הצלחתי לברר שהם היו משלי. והנה השנה נמכרו בכל רחבי עירכם ומדינתכם אתרוגים שהם בכלל לא היו משלי, בתור אתרוגים שלי. לכן אין אני נכנס גם בכל פרשת הסימנים, שמע"כ כתב לי עליה, שהיא אמנם אינה מכלל פרשה כל כך פשוטה. מסרו לי אבל מצדדים שונים, שהכי נכבד מיקירי ירושלים ת"ו הגאון ר' וועלוויל סולוביצקי שליט"א, שהוא מאד מהדר לברך על אתרוג מהגדול שלי, עשה לפני כמה שנים נסיון וחתך אתרוגים שונים במספר גדול ומצא שבין כולם הסימנים של האתרוגים שלי היו ביותר בסדר לפי שמובא בפוסקים. על זה יוכל למסור למע' כ"ת הרב ר' מנחם שינברגר שליט"א, הסוכן של האתרוגים שלי כאן בא"י שנמצא כרגע במדינתכם. וכן הרה"ג ר"מ ביק שליט"א ר"ם בשיבת חתם סופר נדמה לי, שם בעירכם שהיה השנה כאן בא"י ושחח על ענין הזה גם עם הרב הגה"צ סולוביצקי שליט"א כאן ובקר גם אצלי בפרדס על סמך זה.

והנני בזה מוקירו מתוך ידידות רבה וכבוד רב

שרגא שלומאי

כפר הרואה

דירתו של ר"מ ז"ל, קטנה ולא רצה להתיחד, יצא עמה לחצרו ושם פרצה בבכי עצומה ואמרה לו שהיא היא האשה של פנ"ס והודית שדחה עם מאהבה זמן רב כאיש ואשה ועכשיו היא רואה שכבר בא זמנה ואין רופא בעולם שיכול להושיע לה, ע"כ באה אליו לבקשו שיסדר לה תשובה ואחר מיתתה יתפלל לטובת נשמתה וז"ל כיו משניות וכו' ובכתה תמרורים ור' מיכאל זצ"ל דיבר על לבה ונחמה ואחרי זמן מה נודע לו שהלכה לעולמה במצב מאוס מאוד רח"ל, וסיים ר"מ ז"ל שכל ימיו התיגע למצא מקור בדברי רבותינו ששייך קינוי בבי"ד, כי שמע שיש בירושלמי מזה אבל לא מצא, העורך.
באהבה ובידידות רבה.

אברהם אהרן בה"ר פריים

אב"ד ור"מ בטאראנטא

בדין אמן אחר אוהב עמו ישראל

כבוד הרב עורך המאור שלו.
אבקש מכ"מ לברר להלכה, אם יש לענות אמן אחר ברכת אוהב עמו ישראל, אי לא הוי הפסק לפני ק"ש. חיפשתי בש"ע ונו"כ ולא מצאתי שאין לענות, והעולם נוהגין שלא לענות ויאבה נא להודיעני על מה הם סומכין ושכמ"ה.
בכל הכבוד והצלחה רבה.

אליקים ראטה

חיליאמסבורג, נ. י.

...תשובת העורך: בסי רל"ו בדין ק"ש של ערבית אין כל זכר מזה, כי עיקר הדין כבר הובא בסי ג"ס וס"א בהלכות שחרית, דהא לדינא אין כל נפק"מ בין ק"ש וברכות"י בשחר ובין ק"ש וברכות"י בערב. ולפי מה שחולקים הרש"ל והמט"מ והב"ח, מובאים במג"א סי' ס"א על הרמ"א, שסומכים עכשיו על הזהר, שבמה שהש"ץ חוזר ומשלים ד' אלוקים אמת, משלימים למנין רמ"ח, הרי אין עוד צורך לענות אמן אחר אוהב עמו ישראל ולכון לב' תיבות א' מלך נאמן, ובאמת פסק כן המחבר בסי ג"ס דהוי הפסק.

וצע"ק דהרי המג"א בסי כ"ו סק"ד פסק דמכיון שלא מברכין לקרוא את שמע לא קפדינן אם יפסיק בשאלת שלו, ועיי"ש, וא"כ מה גרע עניית אמן משאלת שלו, ובאמת כתבו כמה מהראשונים שאין ברכות ק"ש שייכות כלל לק"ש, דהרי אמרינן במשנה ה"י קורא בתורה אם כותן לבו יצא, ומשמע אפילו בלא הברכות.